

U IME ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA

KNJIGA NASILJA

(nepravdi, nepravednosti, nepravičnosti, bezakonja, nezakonitih, nepravilnih i neumjesnih postupaka)

O nasiljima, i otimanju (svjesno oduzimanje silom, protupravno prisvajanje tuđe imovine i tuđih prava) i govoru Allaha, uzvišen je: "I nikako ne misli Allaha zanemario od (onoga, tj. ne računaj da je Allah zanemario ono) što rade nasilnici, odgađa ih samo za dan (takav da) će se ukočiti u njemu pogledi (očiju). Uperenih (Prikovanih) pogleda (oni bivši) uzdignutih svojih glava...." - el-mukniu i el-mukmihu je jedno (tj. obje riječi imaju isto značenje: podignute glave sa oborenim očima), a rekao je Mudžahid: muhtiine je (isto što i) mudiminnezari podržavajući pogled (oni na jednome mjestu trajno), a veli se (da "muhtiine" znači isto što i) "musriine" žureći (oni onamo otkuda dolazi poziv) - "... ne vraća se k njima njihovo oko, a njihova srca su zrak." Misli (na to da su ona, srca) šuplja, nema pameti za (tj. u) njih. "I opominji ljude (o Muhamede, opominji ih da se sjećaju i misle na) dan (kada) će doći njima kazna, pa će govoriti (oni) koji su činili nasilje: "Naš Gospode, odgodi nam (kaznu) do (jednoga) blizoga roka, (da) se odazovemo (tj. odazvaćemo se) Tvome pozivu i (da) slijedimo poslanike; a zar se niste bili zaklinjali otprije (da) nema za vas od prelaska (tj. od propasti) nikakve mogućnosti - da nećete nestati, da nećete propasti). I stanovali ste u stanovima (onih) koji su činili nasilje njihovim (tj. svojim) dušama (tj. sami sebi), i jasno je bilo vama kako smo učinili sa njima, i udarali smo (tj. donosili smo) vam primjere. I već su spletkarili njihove (svoje) spletke, a kod Allaha su njihove spletke (varke), i zaista bile su njihove spletke (takve da bi) da pređu od njega (od tog spletkarenja, od tih spletaka) brda (planine sa svoga mjesta, tj. mogle su planine da propadnu od tih spletaka). Pa ne misli nikako Allaha činitelja suprotno svome obećanju (koje je dao) svojim poslanicima, zaista Allah je moćan osvjetnik."

(Riječ "ve in kane mekruhumi li tezule minhul-džibalu", mogu se još i ovako prevesti: "...i (ili: a) nije bilo njihovo spletkarenje (takvo da bi) zbog (da) pređu (prestanu, nestanu) od njega brda (planine)." Ima još načina na koje se mogu prevesti i protumačiti ove riječi, ali se na jedan od ova dva, uglavnom, svi drugi načini svode.)

GLAVA

odmazde nasilja (na sudnjem danu).

PRIČAO NAM JE Ishak, sin Ibrahima, izvijestio nas je Muaz, sin Hišama, pričao mi je moj otac od Katadeta, od Ebulmutevekila Nadžije, od Ebu Seida Hudrije, bio zadovoljan Allah od njega, od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Kada se spase vjernici od Vatre, zadržaće se u (tj. na jednome) mostu između raja i Vatre (tj. koji se nalazi između raja i pakla) pa će međusobno izvršiti odmazdu (tj. naknadu, naravnjanje, naplatu za) nasilja (koja) su bila među njima u ovozemlju (u ovozemnom životu). Te kada su se očistili (tj. kada se očiste) i sredili se (tj. i kada se srede, naravnaju, izravnaju), dozvolice se njima za ulaženje (u) raj. Pa tako mi (Onoga) koji (je taj što) je duša Muhameda,

pomilovao ga Allah i spasio, u Njegovoj ruci zaista jedan (od) njih u svoj stan u raju je upućeniji (nego) za svoje boravište (što) je bilo u ovozemlju (u ovozemnom životu njegovu)."

A rekao je Junus, sin Muhameda: Pričao nam je Šejban od Katadeta, pričao nam je Ebulmutevekil.

(Kaže se da je Buharija htio sa ovim lancem-senedom da pokaže da je Katadete čuo od Ebulmutevekila prednji hadis. Sigurnije je kada se kaže u senedu "pričao nam je", nego kada se kaže "od" - "od".)

GLAVA

govora Allaha, uzvišen je: "... zar ne! Prokletstvo Allaha na silnike (na one koji čine nasilja)."

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, pričao nam je Hemam, rekao je: izvijestio me Katadete od Safvana, sina Muhrizu, Mazinije, rekao je:

Dok ja idem sa Ibnu Umerom, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, uzimač (sam) za njegovu ruku (tj. uzevši ga za ruku) kadli se pojavi (pristupi jedan) čovjek pa je rekao (pa reče):

"Kako si čuo poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da priča) o sašaptavanju (na sudnjem danu između Milostivoga Boga i roba, sluge Božijega)?" Pa je rekao: "Čuo sam poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da) govori:

"Zaista Allah će se približiti vjerniku, pa će staviti na njega svoj zaklon (zaštitu) i zastrće ga pa će reći:

"Da li poznaješ (znaš ti svoj) grijeh taj, da li poznaješ grijeh taj?" Pa će reći: "Da, o moj Gospode." Te kada je ustalio njega (tj. ustanovio njemu priznanje) za njegove grijehe i vidio (smatrao vjernik) u svojoj duši da je on propao, rekao je (tj. reći će Milostivi Bog): "Pokrio sam njih na tebi (tebi) u zemaljskom životu, i Ja opraštam njih tebi danas." Pa će se dati knjiga njegovih dobrih djela (njemu, tj. vjerniku). A što se tiče nevjernika i dvoličnjaka, pa reći će svjedoci: "Ovi su (oni) koji su lagali na svoga Gospoda. Zar ne! Prokletstvo na nasilnike!"

GLAVA:

Neće činiti nasilja musliman muslimanu i neće predati njega (neprijatelju ikakvoj opasnosti).

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Bukejra, pričao nam je Lejs od Ukajla, od Ibnu Šihaba da je Salim izvijestio njega da je Abdullah, sin Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, izvijestio njega da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Musliman je brat muslimanu. Neće učiniti nasilje njemu i neće predati njega. A ko je bio (tj. Ko bude) u nuždi svoga brata, biće Allah u njegovoj nuždi."

(Ko se pobrine da pribavi neku nužnu stvar svome bratu, Allah će njemu pribaviti, dati neku stvar koja je njemu potrebna i nužna.)

"A ko rastupi (tj. otjera) od muslimana tugu (brigu), rastupiće Allah od njega (jednu) tugu od tuga sudnjega dana. A ko pokrije muslimana (tj. njegovu manu, sramotu), pokriće njega Allah sudnjega dana (na sudnjem danu)."

GLAVA:

Pomozi tvoga (svoga) brata čineći (on) nasilje ili čineći se nasilje (njemu, tj. pomozi ga i kada on čini nasilje drugome i kada njemu čini nasilje drugi neko).

PRIČAO NAM JE Usman, sin Ebu Šejbeta, pričao nam je Hušejm, izvijestio nas je Ubejdulah, sin Ebu Bekra sina Enesa, i Humejd Tavid, čuo je Enesa, sina Malika, bio zadovoljan Allah od njega, (da) govori: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Pomozi tvoga (svoga) brata čineći nasilje (on) ili čineći se nasilje (njemu)."

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Mutemir od Humejda, od Enesa, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Pomozi svoga brata čineći nasilje (on) ili čineći se nasilje (njemu)." Rekli su: "O poslaniče Allaha, ovaj (što) pomognemo njega čineći se nasilje (njemu - razumljiva je stvar, to je jasno), pa kako ćemo (ili: a kako ćemo) pomagati njega čineći nasilje (on drugome licu)?" Rekao je: "Uzećeš iznad njegove dvije ruke (tj. uhvatićeš mu ruke da ga spriječiš da ne čini nasilja)."

(Velika je pomoć čovjeku, pomoći mu da odustane od grijeha.)

GLAVA

pomaganja (onome) kome se učinilo nasilje.

PRIČAO NAM JE Seid, sin Rebia, pričao nam je Šubete od Ešasa, sina Sulejma, rekao je: čuo sam Muavijeta, sina Suvejda, rekao je: čuo sam Bera-a, sina Aziba, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Zapovjedio je nama Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, za sedam, a zabranio je nama sedam (postupaka). Pa je spomenuo posjećivanje bolesnoga, i slijeđenje dženaza (tj. hod za posmrtnom povorkom), i (molbom-dovom Uzvišenom Bogu) nazdravljanje kihaču (kada kiše), i vratiti (vraćanje, tj. otpozdravljanje na) pozdrav, i pomaganje (onoga) kome je učinjeno nasilje, i odazivanje pozivaču (na gozbu) i obistinjenje zaklinjača (tj. sprovođenje u djelo zakletve - a to znači da izvrši ono na što se zaklinjač zakleo da će ga da izvrši i učini).

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Ala-a, pričao nam je Ebu Usamete od Burejda, od Ebu Burdeta, od Ebu Musa-a, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Vjernik je vjerniku kao građevina, veže neki (dio) nje neki (drugi dio, tj. povezuje i drži vjernik vjernika kao što u jednoj građevini neki njezini dijelovi vežu, drže, podupiru neke njezine dijelove)." I pomiješao je između svojih prsta (doslovno: spleo je mrežu među svojim

prstima, od svojih prsta - a to će reći: uvukao je jedne između drugih svoje prste od ruku da bi pokazao kako vjernici treba da budu međusobno povezani i da pomažu jedni druge, a ne da nasilje čine jedni drugima).

GLAVA

pomaganja sebi (u odbrani) od nasilnika zbog Njegova govora, veličajno je Njegovo spominjanje: "Ne voli Allah glasnozvučnosti za zlo od govora (tj. ne voli govor kojim se razgllašava zlo) osim kome se učinilo nasilje (pa mora sudu da rekne, otkrije, tuži nasilnika), a Allah je slušalac i znalac (Allah čuje i zna sve šta se čini).", "I koji kada je pogodili njih nasilje, oni se pomažu."

Rekao je Ibrahim (Nahija o tumačenju ta dva ajeta ovo): Mrzaše (Mrzili su prvi muslimani) da se ponižavaju, pa kada su mogli, opraštali su. (To znači: odbijali su od sebe, pomagali su sebi u odbrani protiv nasilja prvi muslimani makar to nasilje dolazilo i od samih muslimana, jer nisu željeli da se učinu i prikažu poniženima, pa da se na njih osmione i usude i pokvarenjaci. To je razlog da jedni drugima nisu opraštali nasilja uvijek. Kad se to moglo učiniti, praštali su.)

GLAVA

opraštanja (onoga) kome je učinjeno nasilje zbog Njegova govora, uzvišen je: "Ako pokažete dobro (djelo), ili sakrijete njega (tajno ga učinite) ili oprostite zlo (koje vam je neko učinio), pa zaista Allah je veliki opraštač moćan (bivši da kazni odmah za svaku grešku)."

(To znači: ako oprostite nekome, Allah taj postupak opraštanja voli jer i On mnogo oprašta, a moćan je da kazni.)

"I kazna zlog djela je zlo djelo jednako njemu, pa ko oprost (tj. neće da izvrši odmazde zla za zlo) i izmiri (se), pa njegova nagrada je na Allaha, zaista On ne voli nasilnike. A ko se pomogne (odmazdom) poslije nasilja njemu (učinjenoga), pa ti (su takvi da) nema na njih od puta (tj. nema nikakvoga puta da se kore što traže odmazdu). Put je samo na (one, protiv onih) koji čine nasilje ljudima i odmeću se u zemlji (ili: čine nepravdu i tiraniju na zemlji) bez prava (bez povoda i razloga), ti (su takvi da) je za njih bolna kazna (tj. imaće bolnu kaznu). A zaista ko se strpio i oprostio, zaista to je svakako od odlučnosti poslova. I vidjećeš nasilnike, pošto su vidjeli kaznu (pred očima), (da) govore: "Da li k vraćanju (u zemaljski život) je (moguće išta) od puta (tj. ima li ikakav put i način da se vratimo u zemaljski život pa da ne činimo nasilja)?"

GLAVA:

Nasilje su tame (tmine na) sudnjem danu.

PRIČAO NAM JE Ahmed, sin Junusa, pričao nam je Abdulaziz Madžišun, izvijestio nas je Abdullah, sin Dinara, od Abdullaha, sina Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Nasilje su tame (tmine, pomrčine na) sudnjem danu."

GLAVA

čuvanja (sebe) i opreznosti od kletve (lica) kome je učinjeno nasilje.

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Musa-a, pričao nam je Veki', pričao nam je Zekerija, sin Ishaka, Mekija, od Jahja-a, sina Abdullaha sina Sajfija, od Ebu Mabeda, slobodnjaka Ibnu Abasa(-sova), od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, poslao Muaza k Jemenu (u Jemen) pa je rekao:

"Čuvaj se kletve (onoga) kome je nasilje učinjeno, pa (jer) zaista ona (je takva da) nije između nje i između Allaha zastor (nikakav, tj. nema između nje i Allaha nikakve prepreke, Allah je prima neposredno)."

GLAVA

(onoga) ko (je u takvom položaju da) je bila za njega nepravda kod čovjeka (tj. da je učinio čovjeku neku nepravdu, nasilje) pa se oslobađa nje njemu (tj. pa traži od njega da mu halali - oprost, pokloni tu nepravdu), da li će objasniti svoju nepravdu (njemu ako on ne zna o kakvoj se nepravdi radi)?

(O tome se učenjaci ne slažu. Jedni kažu da treba da objasni da mu traži oprost za tu i tu nepravdu koju mu je nanio; a drugi kažu da neće objašnjavati o kakvoj se nepravdi radi, nego će samo reći da mu traži oprost za jednu nepravdu koju mu je nanio bez opisa nepravde, ili će reći uopćeno: "oprosti mi sve što sam ti učinio nepravedno i štetno.")

PRIČAO NAM JE Adem, sin Ebu Ijasa, pričao nam je Ibnu Ebu Zib, pričao nam je Seid Makburija od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ko (bude u takvoj prilici da) je bila za (tj. u, kod) njega nepravda za jednoga (tj. jednome čovjeku nanosena, pa bilo da se radi od njegove časti (o časti) ili stvar (neka materijalna, imovinska), pa neka se oslobodi njega od njega (tj. neka se obrati za tu nepravdu njemu da mu je oprost i pokloni) danas (tj. sada) prije (nego) da (čeka sudnjega dana kada) neće biti zlatnik ni srebrenjak (tj. kada neće biti novaca da s njima plati štete, uvrede i nepravde). Ako je bilo za (u) njega (kakvo) dobro djelo, uzeće se od njega za količinu (prema količini) njegove nepravde; a ako nije bilo za (u) njega dobrih (doslovno: lijepih) djela, uzeće se od loših djela njegova druga pa će se (to) natovariti na njega." Rekao je Ebu Abdullah: Rekao je Ismail, sin Ebu Uvejsa: Nazvao (Imenovao) se Makburija (tako-imenom Makburija) samo zato (što) je zaista on bio odsijedao (u) kraju grobova (tj. jer je stanovao, boravio na onoj strani Medine gdje su grobovi). Rekao je Ebu Abdullah: A Seid Makburija, on je slobodnjak Lejsovića, a on je Seid, sin Ebu Seida, a ime Ebu Seida je Kejsan.

GLAVA:

Kada je oslobodio (riješio) njega od njegova nasilja, pa nema vraćanja u njega (na njega).

(To znači: Ako je jedan čovjek oprostio drugome čovjeku neko nasilje, nepravdu koja mu je učinjena, nema više pravo da traži odštetu, odmazdu, naplatu - nema više pravo da se vraća na to pitanje, da povlači, iznosi to pitanje nanovo, čak i u slučaju kada nije bio upoznat o nasilju i nepravdi za koju se tražio oprost od njega. Kao što je već rečeno, neki učenjaci smatraju da se

ne mora objasniti za kakvo nasilje i nepravdu se traži halal - razrješenje, oslobođenje, oprost. Oni kažu, između ostaloga, da ponekad objašnjavanje i upoznavanje sa nepravdom može dovesti do mučne i vrlo teške situacije i neprilike koja nije postojala dok za nasilje i nepravdu nije još znao onaj kome je učinjeno to nasilje i nepravda.)

PRIČAO NAM JE Muhamed, izvijestio nas je Abdullah, izvijestio nas je Hišam, sin Urveta, od svoga oca, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje:

"I ako (jedna) žena boji se od njezinoga (od svoga) muža napuštanja (ili: grubosti, ili: uskraćenja prava) ili okrećanja (od nje, tj. razvoda)....", rekla je (Aiša r.a. da to znači): Čovjek je (u takvoj prilici da) biva kod njega žena (njegova), nije tražilac množine (dugovanja) od nje (tj. ne želi da s njom mnogo živi zbog njezine starosti, ili njezine ružne naravi ili sličnoga razloga), hoće da rastavi nju (da se razvede s njom, da se rastavi od nje), pa rekne (ona): "Činim ti (ili: Učiniću ti) od (zbog) moga stanja u dozvoljenosti (a to znači: Da ostanem u mome, svome stanju - a to će reći: ne razvodi se sa mnom - a ja ti činim dozvoljenim da ne ispunjavaš bračnih obaveza prema meni na koja imam pravo, djelimično ili u cijelosti)." Pa je sišao ovaj ajet (odlomak) o tome.

GLAVA:

Kada je dozvolio njemu (tj. Kada je jedan čovjek dozvolio drugome čovjeku da potpuno naplati svoje pravo) ili je oslobodio (oprostio svoje pravo) njemu, a nije objasnio koliko je ono (koliko ono iznosi - to je dozvoljeno tako činiti).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jusufa, izvijestio nas je Malik od Ebu Hazima, sina Dinara, od Sehla, sina Sada, Saidije, bio zadovoljan Allah od njega, da se poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, donijelo piće pa je pio od njega (pa ga je pio), a na njegovoj desnici (desnoj strani) je dječak, a na njegovoj ljevici (lijevoj strani) su starci, pa je rekao dječaku:

"Da li dozvaljaš (dozvoljavaš) meni da dadnem (da dam) ovima?" Pa je rekao dječak: "Ne, tako mi Allaha, o poslaniče Allaha! Neću odabrati (nad sebe) sa svojim dijelom od tebe nijednoga (čovjeka)." Rekao je: Pa je dao (stavio) njega (piće) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, u njegovu ruku (ruku dječaka).

GLAVA

grijeha (onoga) ko je nasilje učinio (oduzimanjem neke) stvari (tj. nekoga dijela, nešto) od zemlje.

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, izvijestio nas je Šuajb od Zuhrije, rekao je: pričao mi je Talhate, sin Abdullaha, da je Abdurahman, sin Amra sina Sehla, izvijestio njega da je Seid, sin Zejda, bio zadovoljan Allah od njega, rekao: čuo sam poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (da) govori:

"Ko nasilje učini (nasilno oduzme) od zemlje (neku) stvar (nešto, nešto od zemlje), ođerdaniće se njemu (to) od (sa) sedam zemalja (tj. taj oteti dio zemlje će se iskopati u dubinu sedam slojeva, pa će mu se staviti na vrat kao đerdan, ogrlica, ograda da je nosi tako tešku kao kaznu)."

PRIČAO NAM JE Ebu Mamer, pričao nam je Abdul-Varis, pričao nam je Husejn od Jahja-a, sina Ebu Kesira, rekao je: pričao mi je Muhamed, sin Ibrahima da je Ebu Selemete pričao njemu da je ono bila između njega i između (nekih) ljudi prepirka (svađa za neku zemlju) pa je spomenuo (ispričao je to Ebu Selemete) Aiši, bio zadovoljan Allah od nje, pa je rekla njemu:

"O Ebu Selemete, odstrani se (kloni se) zemlje, pa (jer) zaista je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao: "Ko nasilje učini (nasilno oduzme) količinu pedlja (koliko pedalj) od zemlje, ođerđaniće se njemu (to) od sedam zemalja."

PRIČAO NAM JE Muslim, sin Ibrahima, pričao nam je Abdullah, sin Mubareka, pričao nam je Musa, sin Ukbeta, od Salima, od njegova oca, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ko uzme od zemlje (neku) stvar (nešto) bez svoga prava (na to, tj. bespravno), propašće se s njim (na) sudnjem danu k (u) sedam zemalja (tj. potonuće se sa otimačem zemlje - daće se da on potone, iščezne, propadne u zemlju kroz sedam zemalja, zemaljskih slojeva)." Rekao je Firebrija: Rekao je Ebu Džafer, sin Ebu Hatima, rekao je Ebu Abdullah: Ovaj hadis nije (ne nalazi se) u Horasanu u knjizi Ibnul-Mubareka. Diktirao je (Izrekao je, iskazao je da zapišu) njega (ovaj hadis) na njih (tj. njima) u Basri.

(Ima raznih tumačenja u vezi hadisa koji su navedeni, naročito na razlike u riječima "ođerđaniće se njemu" i "propašće se s njim u zemlju". Ta tumačenja se neće ovdje navoditi.)

GLAVA:

Kada je dozvolio (jedan) čovjek drugome (neku) stvar, dozvoljeno je (to - tj. valjan je taj postupak).

PRIČAO NAM JE Hafs, sin Umera, pričao nam je Šubete od Džebeleta:

Bili smo u Medini u (među) nekim stanovnicima Iraka, pa je pogodila nas godina (gladna godina) pa je bio Ibnu Zubejr (običaja da) daje nama datula. Pa je bio Ibnu Umer, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, (običaja da) prolazi pokraj nas pa (da) govori: "Zaista je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, zabranio udruživanje (dviju datula u jednom zalogaju, tj. da po dvije datule zajedno stavlja u usta), osim da zatraži dozvolu čovjek od vas (od) svoga brata (da mu dozvoli da stavlja po dvije datule zajedno u usta)."

(Veli se da se to odnosi kada čovjek jede kod drugoga, a ne kod svoje kuće, u zajednici sa drugim ljudima za istom sofrom, za jednim stolom a u hrani vlada oskudica.)

PRIČAO NAM JE Ebu Numan, pričao nam je Ebu Avanete od Aameša, od Ebu Vaila, od Ebu Mesuda da je (jedan) čovjek od Pomagača (što) se govori njemu Ebu Šuajb (tj. čovjek od Pomagača kojem su govorili, kojem je bilo ime Ebu Šuajb - taj čovjek) bio je za (u) njega dječak mesar (prodavač mesa). Pa je rekao njemu Ebu Šuajb:

"Napravi meni hranu petorice (jelo za petoricu) možda ja pozovem Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, petoga (od) petorice (tj. njega i još četiri čovjeka)." A vidio je u licu (na licu) Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, glad pa je pozvao njega (pa ga je pozvao). Pa je slijedio njih (tj. pošao za njima jedan) čovjek (koji) se nije pozvao, pa je rekao

Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Zaista ovaj je već slijedio nas (tj. već je pošao za nama). Da li dozvaljaš (dozvoljavaš) njemu?" Rekao je: "Da."

GLAVA

govora Allaha, uzvišen je: "..... a on je najžešći (od svih) protivnika (prepirača, kavgadžija - ili: a on je najžešćega prepiranja, parničenja)."

PRIČAO NAM JE Ebu Asim od Ibnu Džurejdža, od Ibnu Ebu Mulejketa, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Zaista najmrži (od) ljudi k Allahu je najžešći (najnepomirljiviji) svadljivac (svađalica čovjek)."

GLAVA

grijeha (onoga) ko se prepirao u neistini (tj. ko se prepire za laž, lažnu stvar), a on zna njega (to prepiranje da je za laž, da je to laž, tj. svjesno zastupa laž).

PRIČAO NAM JE Abdulaziz, sin Abdullaha, rekao je: pričao mi je Ibrahim, sin Sada, od Saliha, od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio me Urvete, sin Zubejra, da je Zejneba, kći Umu Seleme, izvijestila njega da je njezina majka Umu Selema, bio zadovoljan Allah od nje, supruga Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, izvijestila nju od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, da je on čuo (neku) svađu (prepirku) za (na) vratima svoje sobe, pa je izašao k njima pa je rekao:

"Ja sam samo čovjek, i zaista ono dođu meni protivnici (parničari), pa možda neki (od) vas da bude (tj. da je) rječitiji od nekog, pa (da) računam da je on bio istinit, pa dosudim njemu to (što on tvrdi). Pa ko (bude u takvoj prilici da) sam dosudio njemu (zbog njegove rječitosti) pravo (jednoga) muslimana, pa ona (ta moja odluka, presuda) je samo komad od Vatre, pa neka uzme nju, ili pa neka ostavi nju."

GLAVA:

Kada se parničio (s nekim), griješio je.

PRIČAO NAM JE Bišr, sin Halida, izvijestio nas je Muhamed od Šubeta, od Sulejmana, od Abdullaha, sina Murreta, od Mesruka, od Abdullaha, sina Amra, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Četiri (osebina, osobine postoje) ko (je takav da) su bile (da budu one) u njega, bio je (tj. on je) dvoličnjak (licemjerac), ili je bila u njega (jedna) osebina (osobina, svojstvo) od četiri, bila je (tj. biva, postoji) u njega (jedna) osebina (osobina, svojstvo) od dvoličnjaštva do (tj. osim da) ostavi nju:

Kada je govorio (pričao), lagao je (tj. kada priča nešto, laže), i kada obeća, učini protivno (dručkije nego je obećao), i kada sklopi ugovor, iznevjeri (prekrši ga), i kada se parničio, griješio je (tj. i kada se parniči, griješi - laže da bi dobio parnicu)."

GLAVA

odmazde (onoga) kome se učinilo nasilje kada je našao imovinu svoga nasilnika (imovinu onoga koji mu je nasilje učinio).

(O ovome se pitanju ne slažu ni mezhebi - pravne škole, ni učenjaci jednoga istoga mezheba.)

A rekao je Ibnu Sirin: Učiniće odmazdu njemu (tj. naplatiće se iz njegova imanja), i pročitao je: "I ako ste se kažnjavali (tj. ako se kažnjavate međusobno), pa kažnjavajte se sa istim (načinom) što ste se kaznili (što ste bili kažnjeni) s njime...".

PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, izvijestio nas je Šuajb od Zuhrije, rekao je: pričao mi je Urvete da je Aiša, bio zadovoljan Allah od nje, rekla:

Došla je Hinda, kći Utbeta sina Rebiata, pa je rekla:

"O poslaniče Allaha, zaista Ebu Sufjan je vrlo škrt čovjek, pa je li na mene (je li meni) poteškoća (tj. grijeh) da nahranim od (onoga) koje je za njega (tj. od imovine koja je njegova - da nahranim) našu obitelj?" Pa je rekao: "Nema grijeha na tebe da nahraniš njih sa poznatim (načinom, tj. obično kako se hrane ukućani, obitelj - normalno)."

(Izraz "bil-marufi" prevodiće se u daljem tekstu svugdje sa izrazom "obično".)

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jusufa, pričao nam je Lejs, rekao je: pričao mi je Jezid od Ebulhajra, od Ukbeta, sina Amira, rekao je: Rekli smo Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zaista ti pošalješ nas, pa odsjednemo u narodu (ljudi koji) neće (da) ugoste nas, pa šta vidiš u njemu (u ovom slučaju da treba činiti, šta treba činiti u tom slučaju)?" Pa je rekao nama: "Ako ste odsjeli u naroda (u narodu, kod nekih ljudi) pa se zapovjedilo za vas sa (onim da se počastite) što treba za gosta (da se učini), pa (to) primite. Pa ako ne učinu (učine, doslovno: ako oni nisu učinili), pa uzmite od njih pravo gosta (tj. sami od njih uzmite ono što treba da se gostu da, dadne)."

(I u vezi ovoga hadisa ima raznih tumačenja. Skoro u vezi svakoga hadisa nastala su razna tumačenja. Više se neće navoditi ta razna tumačenja niti će se napominjati da ima raznih tumačenja. Jedino gdje bude potrebno neko objašnjenje radi razumijevanja samoga hadisa, ta objašnjenja davaće se uz hadise koji imaju zbijen izraz i teško shvatljiv sadržaj.)

GLAVA

(onoga) što je došlo o nastrešnicama (natkrivenim prostorijama za sjedenje u vrtu, dvorištu ili uz kuću - dakle, o nekoj vrsti paviljona).

A sjedio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, i njegovi drugovi u nastrešnici Saidetovića.

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Sulejmana, rekao je: pričao mi je Ibnu Vehb, rekao je: pričao mi je Malik. - H - A izvijestio me Junus od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio me Ubejdulah, sin Abdullaha sina Utbeta, da je Ibnu Abas izvijestio njega od Umera, bio zadovoljan Allah od njih, rekao je kada je usmrtio Allah svoga vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio:

Zaista Pomagači su se skupili u nastrešnici Saidetovića. Pa sam rekao Ebu Bekru: "Odi (tj. Kreni) s nama." (Riječi su Umera r.a. i to, a i dalje.) Pa smo došli njima u nastrešnicu Saidetovića.

(Postojanje nastrešnica i sjedenje u njima nije nasilje.)

GLAVA:

Neće sprječavati susjed svoga susjeda da zabode drvo (kolac) u njegov zid.

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Meslemeta, od Malika, od Ibnu Šihaba, od Aaredža, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Neka ne sprječava susjed svoga susjeda da zabode (stavi, postavi) drvo u njegov zid." Zatim govori (tj. dodaje, nastavlja) Ebu Hurejrete: "Šta je meni, vidim vas od nje (od ove riječi) okretači (tj. da okrećete glavu od nje)?! Tako mi Allaha zaista bacaću se svakako s njom među vaša pleća."

GLAVA

prolivanja (prolijevanja, izlivanje) vina u (na) put.

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Abdurahima, Ebu Jahja, izvijestio nas je Afan, pričao nam je Hamad, sin Zejda, pričao nam je Sabit od Enesa, bio zadovoljan Allah od njega:

Bio sam napajač naroda (tj. točio sam vino ljudima) u stanu Ebu Talhata, i bilo je njihovo vino tada datulovača (tj. vino od datula nacijeđeno koje nije stavljano na vatru, nije vrijetje zahvatilo njega, iscijeđeno je iz zgnječenih datula). Pa je zapovjedio poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (jednome) vikaču (da) više:

"Zar Ne (tj. Pažnja)! Zaista vino se je već zabranilo." Rekao je: Pa je rekao meni Ebu Talhate: "Izađi, pa prolj ga!" (ili: pa daj proliti njega!) Pa sam izašao pa sam prolio njega. Pa je teklo u (po) ulicama Medine. Pa je rekao neki (od) naroda: "Već se pobi narod (tj. Već su pobijeni u borbi, izginuli su neki ljudi od muslimanskog naroda), a ono je u njihovim stomacima (bilo kada su izginuli)." Pa je spustio Allah: "Nije na (one) koji su vjerovali i činili dobrote (dobra djela nikakav) grijeh u (tj. zbog onoga) što su kušali (okušali alkohola prije njegove zabrane)....". Odlomak.

GLAVA

dvorišta kuća i sjedenja u njima (u kućnim dvorištima) i sjedenja na putevima.

A rekla je Aiša: Pa je sebi sagradio Ebu Bekr (jednu) bogomolju u dvorištu svoje kuće (da) klanja u njoj i čita Kur'an. Pa su se lomili na njoj (tj. tiskali su se žestoko oko nje) žene idolopoklonika i njihovi sinovi, čude se od nje (zbog nje, tj. čudeći, diveći se njoj - bogomolji). A Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, tada je u Meki (bio, nalazio se u Meki).

(Rečenica koja se nalazi prije ove zadnje rečenice treba doslovno da ovako glasi: Pa se lome na njoj (tj. tiskaju se žestoko oko nje) žene idolopoklonika i njihovi sinovi, čude se od nje (zbog nje, tj. čudeći se, diveći se njoj - bogomolji).).

PRIČAO NAM JE Muaz, sin Fedaleta, pričao nam je Ebu Amr Hafs, sin Mejsereeta, od Zejda, sina Eslema, od Ata-a, sina Jesara, od Ebu Seida Hudrije, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Čuvajte se sjedenja na putevima!" Pa su rekli: "Nema za nas (nama) bijega (od toga, tj. ne možemo to izbjeći). Oni su samo naša mjesta (za sjedenje što) pričamo u njima (na njima)." Rekao je: "Pa kada nećete (drugo) osim sjedenja (na putevima), pa dajte putu (na kojem sjedite) njegovo pravo." Rekli su: "A šta je pravo puta?" Rekao je: "Spuštenost pogleda (očiju, tj. ne gledati u prolaznike), i otklanjanje uznemiravanja (ljudi), i vraćanje (tj. uzvraćanje) pozdrava, i zapovjedanje dobročinstva i zabranjivanje ružnoga (postupka)."

GLAVA

bunareva (bunara) na putevima kada se nije uznemirivalo (uznemiravalo, kada se ne uznemiruje) s njima (zbog njih, tj. kada ne smetaju prolaženju).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Meslemeta, od Malika, od Sumejja, slobodnjaka Ebu Bekra, od Ebu Saliha Semmana, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Dok (jedan) čovjek u putu (na putu bijaše), pojačala se njemu žeđ. Pa je našao (jedan) bunar, pa je sišao u njega, pa se napio, zatim je izašao (iz bunara) pa kadli (jedan) pas dahti isplazivši jezik, jede zemlju od žeđi! Pa je rekao (taj) čovjek: "Zaista već (je) dostiglo ovome psu od žeđi kao (ono) koje je (što je) bilo dostiglo meni." Pa je sišao u bunar, pa je napunio svoju cipelu (obuću) vodom, pa je napojio psa. Pa je zahvalio Allah njemu, pa je oprostio njemu." Rekli su: "O poslaniče Allaha, i zaista nama (li) je u životinjama (da li je nama i za životinje) svakako nagrada?" Pa je rekao: "U svakoj (tj. Za svaku živu stvar) vlasnicu vlažne jetre je nagrada (određena)."

GLAVA

odstranjivanja uznemirenja.

A rekao je Hemmam od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio: "Odstrani (čovjek, kad odstrani čovjek) uznemirenje od puta (to) je milostinja."

GLAVA

sobe (prostorije) i potkrovnice (mansarde, sobe pod krovom) nadvišene i nenadvišene u (tj. na) krovovima i osim njih.

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Ibnu Ujejneta od Zuhrije, od Urveta, od Usameta, sina Zejda, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Nadnio (ili: Popeo) se Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, na (jednu) kulu od kula Medine, zatim je rekao:

"Da li vidite šta (ja) vidim: mjesta padanja (događanja) smutnji (buna, nereda) između vaših kuća kao mjesta padanja kiše (kapi kiše)."

(Spominje se kula, a kula tvrđave često ima potkrovnju prostoriju, malo i nadvišenu, isturenu u vidu balkona, terase.)

PRIČAO NAM JE Jahja, sin Bukejra, pričao nam je Lejs od Ukajla, od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio me je Ubejdulah, sin Abdullaha sina Ebu Sevra, od Abdullaha, sina Abbasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Neprestano sam (bio) pohlepan na (to) da pitam (tj. da upitam) Umera, bio zadovoljan Allah od njega, o dvjema ženama od supruga (žena) Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, koje su (njih dvije što) je rekao Allah za njih dvije:

"Ako se pokajete vas dvije k Allahu, pa već su se (tj. pa već će se) prikloniti srca vas dviju....".

Pa sam hodočastio sa njim, pa je skrenuo i skrenuo sam (i ja) sa njim sa posudom (za vodu). Pa je otišao u otvoren prostor (radi obavljanja nužde) dok je (najzad) došao (vratio se). Pa sam poljevao na njegove dvije ruke iz posude pa se očistio (za molitvu - abdestio je). Pa sam rekao: "O zapovjedniče vjernika, ko su dvije žene od žena Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, koje su (njih dvije takve da) je rekao za njih dvije (Allah dž.š.): "Ako se pokajete vas dvije k Allahu...." (koje su to te dvije žene)?" Pa je rekao: "Uh! Moje čuđenje tebi (Čudim se tebi), o sine Abbasa! Aiša i Hafsa (su to)." Zatim se okrenuo Umer (tome) hadisu (da) tjera njega (tj. da ga priča od početka) pa je rekao: Zaista ja sam bio i (jedan) susjed moj od Pomagača (nastanjeni nas dva) u Umejetebnuzejdovićima (tj. u plemenu Umejetu bnu Zejd), a ono je od Avalil-Medine (tj. od kraja - nastanjeno je u kraju kod Medine koji se zove Avalil-Medineti: Medinske Visije). I obređivasmo silaženje (tj. Silazili smo na smjene) na Vjerovijesnika (Vjerovijesniku), pomilovao ga Allah i spasio. Pa silazi on (moj susjed jedan) dan, a silazim (ja jedan) dan. Pa kada sam sišao, došao sam mu (tj. Kada bih sišao, donio bih mu) od vijesti toga dana od zapovjedi i osim nje (tj. bilo da se vijest tiče neke zapovjedi, naredbe ili nečega drugoga). A kada je (A kada bi) sišao (on), činio je isto tako (doslovno: slično njemu, a to znači: isto tako). A bili smo (mi) družina Kurejševića (običaja da) nadvladavamo žene (svoje, tj. da ih držimo strogo pokorne). Pa pošto smo stigli na Pomagače (tj. među stanovnike Medine) kada li (kadli) su oni ljudi (takvi da) nadvladavaju njih njihove žene. Pa su počele naše žene (da) uzimaju (ponešto) od odgoja (od postupka) žena Pomagača. Pa sam viknuo na moju (svoju) ženu, pa je vratila meni (odgovor, tj. pa mi je odvrátila na isti način, viknula je i ona na me, izvratila se na me). Pa sam mrzio da odvrća meni (ona, tj. nisam joj odobrio da mi odvrća) pa je rekla:

"A zašto mrziš da odvrćam (ja) tebi? Pa tako mi Allaha zaista žene Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, svakako odvrćaju njemu. I zaista jedna (od) njih (neka od njih) svakako napusti njega (tj. napusti razgovor s njime, neće s njim da govori) danas do noći (tj. po cijeli dan do noći)." Pa je ustravilo (uplašilo to) mene pa sam rekao: "Izjalovila se nada (za spas onoj) koja je (to) učinila od njih zbog velikoga (grijeha što ga čini tim postupkom)." Zatim sam skupio na se svoju odjeću, pa sam unišao na Hafsu (Hafsi - Umerova kći, a žena Muhameda a.s.) pa sam rekao:

"Da li se naljuti jedna (od) vas (na) poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, danas do noći?" Pa je rekla: "Da." Pa sam rekao: "Izjalovila se (njoj) nada i štetovala je (ona koja to čini, ili: Izjalovila se nada njoj i štetovala je ona!)." Pa zar je sigurna (od toga) da se

naljuti (rasrdi na nju) Allah zbog ljutnje Njegova poslanika, pomilovao ga Allah i spasio, pa (da) propadneš (pa da propane). Ne traži mnogo (da govoriš, o Hafsa) na poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, i ne vraćaj (i ne odvrćaj, ne odgovaraj) mu (ni) u (jednoj) stvari, i ne napuštaj ga (u govoru) i traži (od) mene šta se pokazalo tebi (za potrebno, doslovno: pitaj me što se pokazalo tebi, tj. što ti god treba; traži od mene). I neka nikako ne zavarava tebe (da to činiš zbog toga) da je bila (to činila) tvoja susjedica (tj. neka te ne vara to što to čini tvoja susjedica, a to znači inoća - misli na Aišu). Ona je čišća (tj. ljepša) od tebe i draža k poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio." Hoće Aišu (Umer da istakne kćeri svojoj Hafsi). I bili smo pričali da Gasani (Gasanovići) obuvaju obuće radi rata (protiv) nas (muslimana), pa je sišao moj drug (na) dan njegovoga reda (smjene), pa se vratio naveče, pa je udario moja vrata žestokim udaranjem i rekao je:

"Da li je spavač on?" Pa sam se preplašio pa sam izašao. I rekao je: "Dogodila se velika stvar." Rekao sam: "Šta je ona? Da li su došli Gasanovići?" Rekao je: "Ne, nego veće od njega (od toga) i dulje. Pustio (Razvjenčao) je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, svoje žene." Rekao je: "Već se izjalovila nada Hafse i štetovala je (Hafsa). Mišljah (tj. Znao sam) da će ovo skoro da bude." Pa sam skupio na mene (na sebe, tj. oko sebe) moje odjeće (a to će reći obukao sam se) pa sam klanjao molitvu zore sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio. Pa je unišao (on u jednu) svoju smočnicu (sobu u kojoj se ostavlja hrana i piće), pa se povukao u nju. Pa sam unišao na Hafsu (Hafsi) pa kada li (kadli) ona plače. Rekao sam: "Šta rasplakuje tebe? A zar nisam bio upozoravao tebe (na opreznost)?! Da li je pustio (razvjenčao) vas poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, (ili nije)?" Rekla je: "Ne znam. On je tu u smočnici." Pa sam izašao, pa sam došao govornici pa kada li (kadli) okolo nje grupica, plače neki (od) njih. Pa sam sjeo sa njima malo. Zatim je nadvladalo mene (ono) što nalazim (tj. što osjećam od muke i uzrujanosti) pa sam došao smočnici koja je (ta što je) on u njoj pa sam rekao (jednom) njegovom crnom dječaku: "Traži dozvolu za Umera." Pa je unišao (ušao) pa je govorio Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, zatim je izašao pa je rekao: "Spomenuo sam te njemu pa je šutio." Pa sam otišao dok sam (opet) sjeo sa grupicom koji su kod govornice (sjedili). Zatim je nadvladalo mene (ono) što nalazim, pa sam došao pa je spomenuo slično njemu (navedenom). Pa sam sjeo sa grupicom (ljudi) koji su kod govornice (u Muhamedovoj a.s. džamiji). Zatim je nadvladalo mene što nalazim (osjećam), pa sam došao dječaku pa sam rekao: "Traži dozvolu za Umera (Umeru)!" Pa je spomenuo slično njemu (slično kao i prije). Pa pošto sam okrenuo leđa odlazeći, pa kada li (kadli) dječak zove mene. Rekao je: "Dozvolio je tebi poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio." Pa sam unišao (ušao) na njega (njemu) pa kada li (kadli) je on ležać (tj. legao je, povalio se) na pletovima hasure (tj. na rebrima hasure, na goloj hasuri), nije (bila) između njega i između nje (hasure prostrta nikakva) postelja, već su ostavili traga pletovi u njegovoj strani (na strani tijela na kojoj je ležao Muhamed a.s.), naslonjen na (jedan) jastuk od kože, njegovo punjenje je vlakno (tj. jastuk je napunjen vlaknom od palme, a ne vunom).

(Riječ u tekstu "rimalun" znači ono od čega je opletena hasura, jer remlun pl. rimalun znači pijesak, ali znači i ono od čega je neka odjeća otkana ili od čega je hasura opletena. Ovdje je to prevedeno sa izrazom plet u nedostatku boljega izraza. Lifun znači vlakno, liko, lik. Hašvun je materijal s kojim se pune jastuci, dušeci i slično.)

Pa sam pozdravio njega, zatim sam rekao, a ja sam stajač (tj. rekao sam stojeći na nogama): "Pustio (razvjenčao) si tvoje (svoje) žene?" Pa je podigao svoj pogled k meni pa je rekao: "Ne." Zatim sam rekao, a ja sam stajač, tražim obiknuće (tj. nastojeći da razgovorim, da izazovem lijepo raspoloženje): "O poslaniče Allaha, da si vidio mene!" A bili smo (mi) družina Kurejševića (običaja da) nadvladavamo žene, pa pošto smo stigli (došli u Medinu) na

narod (ljude koji su takvi da) nadvladavaju njih njihove žene. Pa je spomenuo njega (to) pa se nasmiješio Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio. Zatim sam rekao: "Da si me vidio, a unišao sam na Hafsu (da si me vidio kad sam unišao k Hafsi) pa sam rekao: "Neka nikako ne vara tebe (to) da je bila tvoja susjedica (inoća postupila neuljudno pa da zbog toga i ti tako postupiš). Ona je čišća (ljepša) od tebe i draža (milija) k Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio." Hoće Aišu (da napomene). Pa se nasmiješio drugi puta. Pa sam sjeo kada sam vidio njega (da) se nasmiješio, zatim sam podignuo svoj pogled u (tj. po) njegovoj sobi, pa tako mi Allaha nisam vidio u njoj (nijednu) stvar (koja) vraća pogled (koja svraća pogled na sebe) osim tri kože. Pa sam rekao: "Moli Allaha pa neka raširi (bogatstvo) na tvoju sljedbu, pa (jer) zaista Perzijanci i Vizantinci su (u takvom položaju da) se proširilo na njih (bogatstvo) i dao im se ovozemni život (udoban), a oni ne obožavaju Allaha." A bio je oslonjen (pa je sjeo) pa je rekao: "A zar si ti u sumnji, o sine Hataba?! To je narod (što) su se požurile (dati) njima njihove dobrote (uživanja) u najbližem životu (tj. u ovozemnom životu, na ovome svijetu)." Pa sam rekao: "O poslanice Allaha, traži oprost za mene!" Pa se povukao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, zbog toga pričanja (pričanja o jednom porodičnom slučaju koji je znala Hafsa, a nije Aiša) kada je raširila njega Hafsa k Aiši. I bio je već rekao: "Ja nisam ulazač na njih (ne ulazim njima jedan) mjesec!", od (zbog) žestine njegove srdžbe na njih kada je ukorio njega Allah (što je sebe sputavao, ograničavao u dozvoljenim stvarima radi toga da bi zadovoljio njih - žene). Pa pošto je prošlo dvadeset i devet (dana), unišao (ušao) je na Aišu (Aiši) pa je počeo s njom. Pa je rekla njemu Aiša: "Zaista ti si se zakleo da nećeš unići na nas (nama jedan) mjesec, a mi smo zaista osvanuli za (tj. sa proteklih) dvadeset i devet noći (što ja) brojim njih brojenjem (brojanjem, tj. dobro ih brojim i svega ih je prošlo dvadeset i devet)." Pa je rekao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio: "Mjesec je dvadeset i devet (dana kao što je nekad i trideset)." A bio je taj mjesec dvadeset i devet (dana). Rekla je Aiša: Pa se spustio (objavio) ajet (odlomak) davanja na izbor (na odabiranje koji će se malo kasnije navesti u tekstu hadisa). Pa je počeo sa mnom prvom ženom (od svojih žena da daje na izbor) pa je rekao: "Zaista ja sam spominjač tebi (tj. spomenuću ti jednu) stvar, a nema na te (obaveze da odmah doneseš odluku) da ne žuriš do (da) tražiš zapovjed (od) svojih roditelja." Rekla je: "Već znam da moji roditelji ne budu bili njih dvoje zapovjedili meni (neće mi dozvoliti) za njegovo rastavljanje (tj. da se razvedem od njega)." Zatim je rekao: "Zaista Allah je rekao (ovo je sad taj ajet davanja izbora): "O Vjerovijesniče, reci svojim (svojim) ženama....", do Njegovoga govora "..... (nagradu) veliku."

(U tekstu nije naveden u cijelosti taj ajet nego samo početak toga ajeta i zadnja riječ sljedećeg ajeta, pa se ni u prevodu nije moglo ništa više iznijeti o sadržaju ta dva ajeta. Radi se o tome da se dadne na znanje ženama Muhameda a.s. da moraju prihvatiti jedno od dvoje: ili skroman i isposnički život sa svojim mužem Muhamedom a.s., ili razvod braka s njim.)

Rekla sam (veli Aiša): "Zar o ovome (da) tražim zapovjed (tj. da tražim savjeta od) svojih roditelja?! Pa zaista ja hoću (tj. odabirem) Allaha i Njegova poslanika i zadnju kuću (tj. i drugi svijet, raj)."

(S tim se Aiša r.a. izjasnila za skroman život sa Muhamedom a.s. radi nagrade Uzvišenoga Allaha na sudnjem danu, a nije htjela da odabere razvod braka.)

Zatim je dao izbor (Muhamed a.s. ostalim) svojim ženama, pa su rekle (i one) isto (kao) što je rekla (i) Aiša.

PRIČAO NAM JE Ibnu Selam, pričao nam je Fezarija od Humejda Tavila, od Enesa, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Zakleo se poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, od svojih žena mjesec (dana da će se suzdržavati) i bila se raspukla (tj. pokrenula) njegova noga (u stopalu iz zglavka) pa je sjedio u svojoj nastrešnici (sobi pod krovom ili na krovu, na visoku). Pa je došao Umer pa je rekao: "Da li si pustio (razvjenčao) svoje žene?" Pa je rekao: "Ne, ali sam se zakleo od njih mjesec (dana se suzdržavati)." Pa je ostao dvadeset i devet (dana), zatim je sišao pa je unišao na svoje žene (svojim ženama).

GLAVA

(onoga) ko je svezao (užetom) svoju devu na (za) pločnik (tj. kamen pred zgradom) ili vrata bogomolje.

PRIČAO NAM JE Muslim, pričao nam je Ebu Akil, pričao nam je Ebulmutevekil Nadžija, rekao je: došao sam Džabiru, sinu Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Unišao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (u) Bogomolju, pa sam unišao k njemu, a svezao sam devca u (jednom) kraju pločnika, pa sam rekao: "Ovo je tvoj devac." Pa je izašao, pa je počeo (da) obilazi (okolo, oko) devca. Rekao je: "Cijena i devac su za tebe (tj. oboje su tebi, tvoji)."

(Radi se o devcu kojega je kupio Muhamed a.s. od Džabira pa mu je onda poklonio i devca i novac koji je dao za devca.)

GLAVA

stajanja i mokrenja kod bunjišta (smetljišta nekog) naroda.

PRIČAO NAM JE Sulejman, sin Harba, od Šubeta, od Mansura, od Ebu Vaila, od Huzejfeta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Zaista već sam vidio poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, - ili je rekao: Zaista već je došao Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, bunjištu (smetljištu jednoga) naroda pa je mokrio stojeći.

GLAVA

(onoga) ko je uzeo granu i (ono) što uznemiruje ljude u (na) putu pa je bacio nju.

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jusufa, izvijestio nas je Malik od Sumejja, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao:

"Dok (tako jedan) čovjek ide u putu (jednim putem) našao je (nađe on) granu trna, pa je uzeo nju, pa je zahvalio Allah njemu, pa je oprostio njemu."

GLAVA:

Kada su se protivili (prepirali ljudi) u putu kojem se dolazi sa svih strana (tj. kada su se prepirali za put kojem se dolazi odsvuda), a on je (tj. a to je) širok prostor (koji) biva među putem, zatim hoće njegovi stanovnici (tj. vlasnici puta da grade) građevinu, pa ostaviće se od njega put sedam aršina (širok).

(To jest: treba ostaviti od toga puta, odnosno prostranoga prostora među putem na kojem se hoće da gradi građevina - put za prolaznike širok najmanje sedam aršina.)

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, pričao nam je Džerir, sin Hazima, od Zubejra, sina Hirrita, od Ikrimeta, čuo sam Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Sudio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, kada su se razgranali (tj. prepirali, svadali) o put kojem se dolazi odsvuda za sedam aršina (da se ostavi prolaz prolaznicima).

GLAVA

plijena (pljačke, uzimanja neke stvari od vlasnika silom na njegove oči) bez dozvole njegova vlasnika (vlasnika otete stvari).

A rekao je Ubadete: Prisegnuli smo se Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, (na to) da nećemo plijeniti (tj. pljačkati, otimati).

PRIČAO NAM JE Adem, sin Ebu Ijasa, pričao nam je Šubete, pričao nam je Adijj, sin Sabita, čuo sam Abdullaha, sina Jezida, Ensariju, a on je njegov djed (djed Adijja), otac njegove majke (djed po majci), rekao je:

Zabranio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, plijen (pljačku) i unakaženje (tj. i kažnjavanje odsijecanjem nosa i ušiju).

PRIČAO NAM JE Seid, sin Ufejra, rekao je: pričao mi je Lejs, pričao nam je Ukajl od Ibnu Šihaba, od Ebu Bekra, sina Abdurahmana, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Neće bludničiti (ili: Ne bludniči) bludnik kada bludniči, a on je vjernik; i neće piti vino (pijanica) kada pije, a on je vjernik; i neće krasti (kradljivac) kada krade, a on je vjernik; i neće plijeniti (pljačkati, otimati pljačkaš nijedno) plijenjenje (pljačku) dižu ljudi k njemu u njoj (u pljenidbi, pljački njegovoj) svoje poglede kada plijeni nju (pljenidbu), a on je vjernik."

(Veli se da to znači: Nije dobar, savršen vjernik onaj ko te postupke čini; ili: nije vjernik ako ne priznaje da je to grijeh što on čini; ili: opominje se onaj ko jedan od tih grijeha bude stalno činio da će prestati da bude vjernik, izaći će iz vjerovanja, iz vjere.)

A od Seida, i Ebu Selemeta, od Ebu Hurejreta, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (priča se) slično njemu (tome, tj. navedenom hadisu) osim plijena (pljačke, tj. u pričanju Seida Musejebova i Ebu Selemeta ne spominje se plijen, pljačka). Rekao je Firebrija: Našao sam u rukopisu Ebu Džafera. Rekao je (A u nekim komentarima i originalima stoji povezana ova nova rečenica sa prethodnom ovako: Rekao je Firebrija: Našao sam u rukopisu

Ebu Džafera: Rekao je) Ebu Abdullah: Njegovo tumačenje je da se iščupa (istragne) od njega. Hoće (da kaže) vjerovanje.

(To jest: Tumačenje navedenoga hadisa je to da se iščupa vjerovanje iz njega, od njega - od onoga koji bludniči, pije, krade i pljačka dok to čini, u času kada čini to grijешno djelo. Neki opet kažu da je Ebu Abdullah rekao: tefsiruhu en junzea minhu nurul-imani: Njegovo tumačenje je to da se iščupa od njega svjetlo vjerovanja. Ebu Abdullah je Buharija glavom.)

GLAVA

razbijanja krsta (križa) i ubijanja svinje.

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Sufjan, pričao nam je Zuhrija, rekao je: izvijestio me Seid, sin Musejeba, čuo je Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Neće doći (nastati) Čas (tj. sudnji dan) do (da) sađe (dok ne sađe) u vas (među vas) sin Merjeme (kao) pravedan sudija pa (da) razbije križ (krst) i ubije svinju, i stavi (ukine) glavarinu (porez) i (da) se izlije imetak (bogatstvo tako) da neće primati njega (ni) jedan (čovjek kao milostinju)."

GLAVA:

Da li će se razbiti vrčevi koji su (takvi da) je u njima vino ili (da li) će se razdrijeti mijehovi (mješine u kojima je vino)? Pa ako je razbio (čovjek) kip (idol), ili krst, ili tamburu, ili (ono) što se ne koristi sa njegovim drvetom (kakva je presuda i rješenje u tom)?

A došlo se Šurejhu (tužiti) u tamburi (tamburi, tj. za tamburu koja) se razbila (koja je razbijena), pa nije sudio u njoj (za nju) ništa (doslovno: za stvar nikakvu, tj. nije za tu tamburu osudio nikakve naknade).

PRIČAO NAM JE Ebu Asim Dahak, sin Mahleda, od Jezida, sina Ebu Ubejda, od Selemeta, sina Ekvea, bio zadovoljan Allah od njega, da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, vidio vatre (koje) se lože (koje gore na) dan Hajbera. Rekao je:

"Na što (tj. Zbog čega) se lože ove vatre?" Rekli su: "Na (tj. Zbog) ljudskih (pitomih, domaćih) magaraca." Rekao je: "Razbijte ih (lonce u kojima je to meso stavljeno na te vatre) i prolijte ih." Rekli su: "Zar ne! Prolićemo ih (To jest: Da ih prolijemo) i opraćemo ih (i da operemo njih, i da ih operemo, a da ih ne razbijamo)." Rekao je: "Operite ih." Rekao je Ebu Abdullah: Bio je (običaja) Ibnu Ebu Uvejs (da) govori: El-humurul-enesijetu: pitomi magarci, sa vokalom "e" na slovima elifu i nunu.

(To jest mjesto "insijetun" izgovarao je "enesijetun". "Insijetun" znači ljudski, a "enesijetun" znači pitomi.)

PRIČAO NAM JE Alija, sin Abdullaha, pričao nam je Sufjan, pričao nam je Ibnu Ebu Nedžih od Mudžahida, od Ebu Mamera, od Abdullaha, sina Mesuda, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Unišao (Ušao) je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (u) Meku, a okolo Kabe je tri stotine i šezdeset kipova (idola), pa je počeo (da) udara njih sa (jednim) drvetom u njegovoj ruci (što je bilo), i počeo je (da) govori: "..... došla je istina i propala (rasplinula se) neistina....." odlomak.

PRIČAO NAM JE Ibrahim, sin Munzira, pričao nam je Enes, sin Ijada, od Ubejdulaha, od Abdurahmana, sina Kasima, od njegovoga oca Kasima, od Aiše, bio zadovoljan Allah od nje, da je ona bila uzela (sebi, stavila sebi) na verandu (ili na policu, ili na rafu, stalažu) svoju zastor u njemu (u zastoru) su slike (izvezene), pa je izderao njega Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio. Pa je uzela (tj. napravila) od njega (od toga zastora) dva jastučića, pa su bila njih dva u sobi (namjenjena da) sjedi na njima dvama (Muhamed a.s.). (Izderao: pocijepao.)

GLAVA

(onoga) ko se borio ispod svoga imanja (tj. braneći svoje imanje, imovinu).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jezida, pričao nam je Seid, on je sin Ebu Ejuba, rekao je: pričao mi je Ebul Esved od Ikrimeta, od Abdullaha, sina Amra, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je: čuo sam Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, (da) govori:

"Ko se ubio (tj. Ko bude ubijen) ispod svoga imanja, pa on je mučenik (šehit, šehid)."

GLAVA:

Kada je (čovjek) razbio čanak (tj. drvenu malu zdjelu) ili (neku) stvar za (drugoga) osim njega (tj. koja pripada drugome licu osim njega).

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Jahja, sin Seida, od Humejda, od Enesa, bio zadovoljan Allah od njega, da je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, bio kod neke (od) svojih žena, pa je poslala jedna (od) majki vjernika sa slugom čanak u njemu (je) jelo. Pa je udarila sa svojom rukom pa je razbila čanak. Pa je stegao njega (čanak Muhamed a.s.) i učinio (stavio) je u njega (to) jelo i rekao je:

"Jedite." I zadržao je poslanika (tj. toga poslatoga slugu) i čanak dok su ispraznili (tj. dok su završili jedenje, jelo). Pa je dao zdravi (tj. čitavi) čanak, a zadržao je razbijeni. A rekao je Ibnu Ebu Merjem: Izvijestio nas je Jahja, sin Ejuba, pričao nam je Humejd, pričao nam je Enes od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio.

GLAVA:

Kada je srušio (porušio jedan čovjek drugome kakav) zid, pa neka sagradi sličan njemu (isti onakav kao naknadu).

PRIČAO NAM JE Muslim, sin Ibrahima, pričao nam je Džerir, on je sin Hazima, od Muhameda, sina Sirina, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

Bio je (jedan) čovjek u Israelićanima, rekne se njemu (tj. zvao se) Džurejdž, klanja (tj. i Džurejdž klanjaše jednoga dana), pa je došla njemu njegova mati, pa je zovnula njega, pa nije htio da odgovori njoj (da joj se odazove odmah) pa je rekao: Odgovoriću njoj ili ću klanjati (Da li da se odazovem njoj ili da klanjam do kraja)? Zatim je došla njemu pa je rekla: "Bože moj, ne usmrti ga do (da) pokažeš njemu bludnice (prostitutke)." A bio je Džurejdž u svojoj ćeliji. Pa je rekla (jedna) žena: "Zaista svakako ću očarati Džurejdža (tj. staviću ga u iskušenje, odvratću ga od pobožnosti, navešću ga na blud)." Pa se izložila (pokazala njemu), pa je govorila njemu, pa nije htio. Pa je došla (jednom) pastiru (čobaninu) pa je omogućila njemu od njezine (svoje) osobe (blud). Pa je rodila (jednoga) dječaka pa je rekla: "On je od Džurejdža." Pa su došli njemu i razbili su njegovu ćeliju, pa su spustili (istjerali) njega i psovali (grdili) su ga. Pa se očistio za molitvu i klanjao je, zatim je došao dječaku (tj. novorođenčetu) pa je rekao: "Ko je tvoj otac, o dječake?" Rekao je: "Pastir (taj i taj)." Rekli su: "Sagradićemo tvoju ćeliju (ponovo, nanovo) od zlata." Rekao je: "Ne, osim od blata (kakva je i bila)."

U IME ALLAHA MILOSRDNOGA MILOSTIVOGA.

GLAVA

sudioništva (udruživanja, suvlasništva) u hrani, i putnoj opskrbi (zajedničkoj - zajedničkoj opskrbi za vrijeme putovanja naročito u hrani i piću, to znači nihdun) i robi (robama - raznim vrstama robe), i kako je dioba (raspodjela onoga) što se mjeri i vaga: nasumice, ili šaku po šaku; pošto nisu nikako vidjeli (smatrali) muslimani u (zajedničkoj) putnoj opskrbi štete (grijeha) da jede ovaj neki (dio opskrbe otprilike, bez mjerenja i odbrajanja), a ovaj neki (dio), a takođe je nasumice postupanje (u određivanju zarade pri prodaji) zlata i srebra i udruživanja u datulama (hurmama, tj. nisu vidjeli, smatrali grijehom da se po dvije datule stave zajedno u usta prilikom jedenja, prilikom jela).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Jusufa, izvijestio nas je Malik od Vehba, sina Kejsana, od Džabira, sina Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, da je on rekao:

Poslao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, poslanstvo (tj. četvu vojske) prema obali (Crvenoga mora), pa je učinio zapovjednikom nad njima Ebu Ubejdeta, sina Džerraha, a oni su (brojali) tri stotine (vojnika) i ja sam u (među) njima (bio). Pa smo izašli, te kada smo bili u nekom dijelu (toga) puta, prošla je opskrba (tj. nestalo je opskrbe, hrane). Pa je zapovjedio Ebu Ubejdetu za opskrbe te vojske, pa se skupilo to sve njegovo, pa je bilo (tj. iznosilo je) dvije mješine (vreće, torbe) datula, pa davaše hranu (on od tih datula) nama svakoga dana pomalo dok je prošlo (nestalo i to) pa ne pogađaše nas osim po datula (tj. pa ne dopadaše nam na dio osim po jedna datula). Pa sam rekao:

"A šta koristi (jedna) datula?" Pa je rekao: "Zaista već smo našli (osjetili) njezino nedostajanje (njezin gubitak) kada je prošla (nestala, tj. kada nismo imali na kraju ni po jednu datulu na dan da dobijemo)." Rekao je: Zatim smo doprli (došli) do mora, pa kada li (kadli jedna) riba kao brdašce. Pa je jela od nje (Pa je jela nju) ta vojska osamnaest noći (dana), zatim je zapovjedio Ebu Ubejdetu za dva rebara od njezinih rebara pa su se usadila (postavila uspravno). Zatim je zapovjedio za (jednu) samaricu pa se osamarila, zatim je prošla ispod njih dvaju pa nije pogodila (tj. dotaknula) njih dvaju.

PRIČAO NAM JE Bišr, sin Merhuma, pričao nam je Hatim, sin Ismaila, od Jezida, sina Ebu Ubejda, od Selemeta, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Olagahnile (tj. Omanjile) su opskrbe naroda (ljudi u borbi protiv Hevazina) i osiromašili su, pa su došli Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, u klanju (tj. da pitaju da im se dadne dozvola za klanje) njihovih deva, pa je dozvolio njima. Pa je sreo njih Umer pa su izvijestili njega. Pa je rekao:

"Šta je vaše ostajanje poslije vaših deva?" (Tj. "Kako ćete se održati i ostati, opstati kada ne budete imali deva pa moradnete ići pješice?") Pa je unišao na Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekao: "O poslaniče Allaha, šta je njihovo ostajanje poslije njihovih deva?" Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Dozivaj (tj. Viči) u (među) ljudima (da) donesu višak svojih opskrba (hrane)." Pa se prostro radi toga (jedan) kožni prostirač (koža) i učinili (tj. stavili) su njega (višak) na (tu) kožu. Pa je stao (ili: ustao) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je molio (Uzvišenoga Boga) i davao je blagoslov (molio je za blagoslov-bereket) na njega (na ono što je na koži), zatim je zovnuo njih sa njihovim vrećama (posudama za hranu da dođu). Pa su crpali (uzimali, grabili pregrštima tu hranu) ljudi dok su završili. Zatim je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Svjedočim da nema božanstva osim Allah i da sam ja poslanik Allaha."

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Jusufa, pričao nam je Evzaija, pričao nam je Ebu Nedžašija, rekao je: čuo sam Rafia, sina Hadidža, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Klanjavasmo sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, popodne (ikindiju) pa zakoljemo žrtvenu devu, pa se podijeli (na) deset dioba (dijelova), pa jedemo svarenoga (skuhanoga) mesa prije (nego) da zalazi Sunce.

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Ala-a, pričao nam je Hamad, sin Usameta, od Burejda, od Ebu Burdeta, od Ebu Musa-a, rekao je: rekao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zaista Ešarovići kada ostanu bez opskrbe (tj. kada ostanu sa malom opskrbom) u ratu, ili je malobrojna hrana (jelo) njihovih ukućana u Medini (tj. u mirnom stanju), skupe što je bilo (što se zadesilo hrane) kod njih (sviju) u jednu odjeću (tj. na jednu haljinku), zatim razdijele njega (hranu, jelo) među njih (među sebe, među sobom) u jednu posudu (tj. na jednu posudu mjereći) sa jednakošću (podjednako svakome); pa oni su od mene, a ja sam od njih (tj. pa oni su moji, a ja sam njihov)."

GLAVA

(onoga) što je bilo od dvojice pomiješanih (tj. koji su pomiješali svoju imovinu, ili čija je imovina pomiješana, zajednička), pa zaista njih dvojica (će) vraćati jedan drugome međusobno sa jednakošću u milostinji.

PRIČAO NAM JE Muhamed, sin Abdullaha sina Musena-a, rekao je: pričao mi je moj otac, rekao je: pričao mi je Sumamete, sin Abdullaha sina Enesa, da je Enes pričao njemu da je Ebu Bekr Siddik, bio zadovoljan Allah od njega, pisao njemu dužnost (zakon) milostinje koji je zadužio (uzakonio) poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"I što je bilo od dvojice pomiješanih, pa zaista njih dvojica će vraćati međusobno (tj. naravnavaće se, izravnavaće se međusobno njih dvojica) sa jednakošću."

GLAVA

diobe brava.

PRIČAO NAM JE Alija, sin Hakema, Ensarija, pričao nam je Ebu Avanete od Seida, sina Mesruka, od Abajeta, sina Rifaata sina Rafia sina Hadidža, od njegovoga djeda, rekao je:

Bili smo sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, u Zul Hulejfi pa je pogodila (zadesila) ljude glad. Pa su pogodili (tj. naišli na nekakve nečije) deve i brave. Rekao je: A bio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, u najzadnjim (kolonama toga) naroda. Pa su požurili, i zaklali su i postavili su lonce (oni prvi u prvim kolonama). Pa je zapovjedio Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, za (te) lonce pa su se izvrnuli (tj. pa su proliveni). Zatim je razdjelio pa je izjednačio deset (komada) od brava sa (jednom) devom. Pa je pobjegla (jedna) od deva, pa su tražili nju (da je stignu) pa je umorila njih (tj. učinila ih je nemoćnim - nisu je mogli stići, stignuti). A bilo je u narodu lako (tj. malobrojno) konjaništvo (tj. a bilo je u narodu malo konja), pa je dao pasti (jedan) čovjek od njih za strijelu (tj. bacio je strijelu na odbjegliu devu) pa je zadržao nju Allah (tj. pa je pogođena i stala je zbog pogodka te strijele s pomoću Božijom). Zatim je rekao:

"Zaista za (tj. u) ovim životinjama su (neke) divlje (tj. među ovim domaćim životinjama ima divljih, podivljalih) kao divljih (od) zvijeri, pa što (tj. pa koje) nadvladaju vas od njih, pa napravite s njim ovako (tj. koje vam se otmu, koje ne možete stići i uhvatiti, pa učinite ovako s njima, ustrijelite ih)."

Pa je rekao moj djed:

"Zaista mi se nadamo, ili plašimo neprijatelja sutra, a nisu sa nama noževi (tj. a nemamo noževa da njima koljemo životinje za hranu, a ne smijemo klati sabljama da nam se ne zatupe), pa da li (da) koljemo sa trskom?" Rekao je: "Što prolije krv, a spomenulo se ime Allaha nad njim (na zaklanom životinjom), pa jedite ga, (jedino ako sredstvo za klanje) nije (bio upotrijebljen) zub i nokat. A pričaću (reći ću) vam o tome: "Što se tiče zuba, pa (to) je kost; a što se tiče nokta, pa (to) su noževi Abesinaca."

GLAVA

(ostavljanja, izbjegavanja) udruživanja u datulama (tj. stavljanja po dvije datule u usta odjednom) među drugovima do (da) traži dozvolu od svojih drugova (za takav postupak).

PRIČAO NAM JE Hallad, sin Jahja-a, pričao nam je Sufjan, pričao nam je Džebelete, sin Suhajma, rekao je: čuo sam Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, (da) govori:

Zabranio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, da udružuje čovjek među dvije datule (tj. da stavlja, spaja po dvije datule u jedan zalogaj) zajedno (skupa) do (da) traži dozvolu (od) svojih drugova.

PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, pričao nam je Šubete od Džebeleta, rekao je:

Bili smo u Medini pa nas je pogodila (zadesila nas gladna) godina. Pa je bio Ibnu Zubejr (običaja da) daje nama datula (tj. da nas nahranjuje). I bio je Ibnu Umer (običaja da) prođe pokraj nas pa (da) govori:

"Ne udružujte (tj. Ne stavljajte odjednom po dvije datule, hurme u usta), pa (jer) zaista je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, zabranio udruživanje (spajanje datula), osim da traži dozvolu čovjek od vas (od) svoga brata (da može stavljati po dvije datule u usta)."

GLAVA

popravljanja (ispravljanja, tj. procjenjivanja) stvari među suvlasnicima sa pravednom cijenom. (ispravno je: sa pravednom vrijednošću).

PRIČAO NAM JE Imran, sin Mejsereteta, pričao nam je Abdulvaris, pričao nam je Ejub od Nafia, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je: rekao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Ko je oslobodio (tj. Ko oslobodi ropstva) svoj komad (tj. dio vlasništva) od roba, ili dio, ili je rekao: udjel, a bilo je za (u) njega (onoliko imovine) što stiže njegovu cijenu sa vrijednosti pravde, pa on je slobodan, a ako ne, pa već se je oslobodilo od njega (roba ono) što se je oslobodilo." Rekao je: Ne znam njegov govor "oslobodilo se je od njega što se je oslobodilo" je (li) govor od (strane) Nafi'a, ili je u hadisu od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio.

(Sve tri riječi: "šiksun", "širkun" i "nesibun" znače isto: dio, udjel - samo pripovjedač sumnja u to koja je u hadisu upotrebljena, jer nije dobro zapamtio.)

PRIČAO NAM JE Bišr, sin Muhameda, izvijestio nas je Abdullah, izvijestio nas je Seid, sin Ebu Arubeta, od Katadeta, od Nadra, sina Enesa, od Bešira, sina Nehika, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Ko je oslobodio (tj. Ko oslobodi ropstva) dio od svoga posjedovanoga (tj. od svoga roba), pa na njega (je) njegovo spašavanje u svome (tj. sa svojim) imanjem. Pa ako nije bilo za (tj. u) njega imanja (nikakvoga), odrediće se vrijednost (cijena koju ima) posjedovani (tj. rob) vrijednošću pravde, zatim će se tražiti trčanje (tj. zarađivanje roba) bez otežanoga (položaja) na njega (u sticanju, zarađivanju)."

(I riječ "šekisun" znači dio, udjel. I ovaj i prethodni hadis znače ovo: ako je jedan rob zajedničko vlasništvo dvojice ljudi pa jedan od vlasnika rekne da svoj dio roba oslobađa ropstva, taj vlasnik treba iz svoga imanja da i onu drugu polovinu roba oslobodi procijenivši pravedno vrijednost roba i isplativši za drugu polovinu roba drugom suvlasniku njegov dio za toga roba. To tako treba da uradi ako ima toliko imanja koliko vrijedi rob ili dio roba koji pripada drugom suvlasniku. U protivnom ostaje oslobođena samo polovina roba i tražiće od samoga roba da nastoji da zaradi toliko imovine koliko je potrebno isplatiti drugome suvlasniku njegov dio pa da bi mogao postati potpuno slobodan, da bi cio postao slobodan. U tom slučaju neće se tom robu praviti teškoće u zarađivanju imovine s kojom treba da se sam isplati, a to će reći neće se opterećavati poslovima koji su vrlo teški i koje ne može izdržati. To neka se ima na umu u vezi ovih i sličnih hadisa koji će se ponoviti, a neki nanovo pojaviti u daljem tekstu u KNJIZI o oslobađanju ropstva.)

GLAVA:

Da li će se ždrijebati (bacati kocka) u diobi i sudjelovanju u njoj (i uzimanju udjela u diobi)?

PRIČAO NAM JE Ebu Nuajm, pričao nam je Zekerija, rekao je: čuo sam Amira (da) govori: čuo sam Numana, sina Bešira, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Primjer stajača na granicama Allaha i padača u njih (tj. i onoga koji prelazi dozvoljene granice u nedozvoljene) je kao primjer naroda (ljudi koji) su ždrijebali na lađi pa je pogodio (dobio) neki (dio) njih najgornji (dio) nje (lađe), a neki (od) njih najdonji (dio) nje. Pa su bili (oni) koji su u najdonjem (dijelu) nje, kada su se napajali od vode (vodom), prolazili pokraj (onih) ko je iznad njih (koji su više njih). Pa su rekli: "Da smo zaista mi probili u našem dijelu (lađe jednu) rupu (da kroz nju uzimamo sebi vodu) i (da) ne uznemirujemo (onoga) ko je iznad nas." Pa ako ostave (tj. puste) njih i (ono) što hoće, propali su svi (tj. propašće zajedno, skupa svi). A ako uzmu na njihove (za njihove) ruke, spasili su se i spasili su se svi (ili: i spasili su sve zajedno)."

(Riječ u tekstu hadisa "isteheme, jestehimu" znači i uzeti udjela u nečemu, a znači i ždrijebati, bacati kocku.)

GLAVA

društva (tj. suvlasništva, zajedničkog vlasništva) siročeta i pripadnika nasljedstva (tj. i nasljednika).

PRIČAO NAM JE Uvejsija, pričao nam je Ibrahim, sin Sada, od Saliha, od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio je mene Urvete da je on pitao Aišu, bio zadovoljan Allah od nje. A rekao je Lejs: Pričao mi je Junus od Ibnu Šihaba, rekao je: izvijestio me Urvete, sin Zubejra, da je on pitao Aišu, bio zadovoljan Allah od nje, o govoru Allaha, uzvišen je:

"Pa ako (ispravno je: A ako) ste se pobojali da nećete biti pravedni....", do Njegovoga govora: ".... i po četiri....". Pa je rekla (Aiša r.a.):

"O sine moje sestre (o sestriću), ona je sirotica (tj. to je sirotica, tu se radi o žensku siročetu što) biva u skrbništvu njezinoga (tj. svoga) staraoca (što) se udružuje (ona) njemu u njegovom imanju (tj. s kojim je ona i suvlasnik u njegovom imanju), pa zadivi njega njezino imanje i njezina ljepota, pa hoće njezin staralac da oženi nju (tj. da je uzme sebi za ženu) bez da bude pravedan u njezinom vjenčanom daru pa (da) dadne njoj kao što bio dao njoj (neko drugi) osim njega - pa se njima zabranilo da žene (da uzimaju u brak) njih (drukčije) osim da budu pravedni njima i (da) dopru s njima (k) najvišem njihovom običaju (postupku) od vjenčanoga dara, i zapovjedilo se njima da žene (da uzimaju u brak ono) što je lijepo njima od žena (drugih) osim njih (osim tih sirotica ako njima neće dati pravedan vjenčani dar)." Rekao je Urvete: Rekla je Aiša: Zatim su zaista ljudi tražili rješenje (objašnjenje o stvari žena - tražili su od) poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, poslije (silazjenja) ovoga ajeta (odlomka) pa je spustio Allah:

"I traže rješenje (od) tebe o ženama....", do Njegovoga govora "..... a želite da oženite njih....". A ono koje (što) je spomenuo Allah da se ono ".... čita na vas (vama) u knjizi....", jest prvi ajet (odlomak) koji je (taj što) je rekao u njemu: "I ako se plašite (pobojavate) da nećete

biti pravedeni u siroticama, pa ženite što je lijepo vama od žena....". Rekla je Aiša: A govor Allaha u drugom odlomku (ajetu) "... a želite da oženite njih..." - ona je (tj. to je) želja jednoga (od) vas za svoju siroticu koja biva (koja bude) u njegovom skrbništvu kada bude (ona) maloga imanja i ljepote, pa se njima zabranilo da žene (ono) što su želili (željeli) u njihovom imanju i njihovoj ljepoti od sirotica žena osim sa pravednošću zbog njihove odvratnosti od njih (od siromašnih ružnih sirotica).

(Regibe an znači ne želiti, osjećati odvratnost.)

GLAVA

društva (tj. suvlasništva) u zemljama (parcelama zemlje) i (drugim vrstama) osim njih (kao vrtovima i nekretninama).

PRIČAO NAM JE Abdullah, sin Muhameda, pričao nam je Hišam, izvijestio nas je Mamer od Zuhrije, od Ebu Selemeta, od Džabira, sina Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Učinio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, preču kupovinu samo u svakome (u svemu onome) što se nije razdijelilo (podjelilo), pa kada su pale (tj. uspostavile se) granice i izmijenjali se putevi, pa nema preče kupovine.

GLAVA:

Kada su sebi razdijelili suvlasnici kuće ili (što drugo) osim njih, pa nije za njih (tj. nemaju oni pravo na) vraćanje, a ni preča kupovina (a ni preču kupovinu).

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Abdulvahid, pričao nam je Mamer od Zuhrije, od Ebu Selemeta, sina Abdurahmana, od Džabira, sina Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Sudio je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, sa prečom kupovinom (da se ima postupiti) u svemu što se nije razdijelilo, pa kada su pale granice i izmijenjali se putevi, pa nema preče kupovine.

GLAVA

udruživanja (suvlasništva) u zlatu i srebru i (u svemu onome) što biva u njemu mijenjanje.

PRIČAO NAM JE Amr, sin Alije, pričao nam je Ebu Asim od Usmana, misli (na) sina Esvedova, rekao je: izvijestio me Sulejman, sin Ebu Muslima, rekao je: pitao sam Ebu Minhala o mijenjanju rukom u ruku (tj. iz ruke u ruku) pa je rekao:

Kupio sam (sebi) ja i (jedan) moj drug (jednu) stvar rukom u ruku i odgađanjem (uzimanja kupljene stvari u posjed). Pa je došao nama Bera', sin Aziba, pa smo pitali njega pa je rekao: Učinio sam (nešto tako) ja i moj drug Zejd, sin Erkama, i pitali smo Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, o tome pa je rekao:

"Što je bilo (tj. Što biva) rukom u ruku, pa uzmite ga; a što je bilo odgađanjem, pa ostavite (pustite) ga."

GLAVA

udruživanja zaštićenoga (tj. kršćanina i Židova u muslimanskoj državi koji su pod zaštitom vlasti) i idolopoklonika u napoličarenju.

PRIČAO NAM JE Musa, sin Ismaila, pričao nam je Džuvejrijete, sin Esmā-a, od Nafia, od Abdullaha, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Dao je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, Hajber Židovima da rade (obrađuju) njega i siju njega, a za njih je (tj. a da imaju, da njima bude) polovina (onoga) što izađe iz nje (iz zemlje Hajbera - što se dobije prihoda od nje).

GLAVA

diobe brava i pravde u njoj.

PRIČAO NAM JE Kutejbete, sin Seida, pričao nam je Lejs od Jezida, sina Ebu Habiba, od Ebulhajra, od Ukbeta, sina Amira, bio zadovoljan Allah od njega, da je poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, dao njemu (neke) brave (da) razdijeli njih na njegove drugove (kao) žrtve, pa je ostalo (jedno godišnjače) jare, pa je spomenuo njega poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekao:

"Žrtvuj s njim (tj. Zakolji ga kao kurban-žrtvu ti sebi, za sebe)."

GLAVA

društva (suvlasništva, sudioništva) u hrani i (drugome) osim nje.

A spominje se da je (neki) čovjek pogađao (jednu) stvar (s drugim čovjekom, tj. pogađao se s njim za cijenu jedne stvari može li biti jeftinija), pa je namignuo njemu (okom, ili stiskanjem rukom jedan) drugi (dok je kupovao onaj što je pogađao) pa je vidio Umer (tj. smatrao je Umer) da je za njega društvo (suvlasništvo, tj. da onaj ima pravo na suvlasništvo što je namignuo zajedno sa onim što je pogađao, jer je onaj drugi mogao da ponudi veću cijenu od pogođene pa da on kupi tu stvar sam).

PRIČAO NAM JE Asbag, sin Feredža, rekao je: izvijestio me Abdullah, sin Vehba, rekao je: izvijestio me Seid od Zuhreta, sina Mabeda, od njegova (svoga) djeda Abdullaha, sina Hišama, a bio je već stigao (tj. zapamtio živoga) Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, i odvela ga je njegova majka Zejneba, kći Humejda, k poslaniku Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je rekla:

"O poslaniče Allaha, prisegni ga (uzmi prisegu od njega)!" Pa je rekao: "On je malen (mlad)." Pa je potrao njegovu glavu i molio je za njega (i činio mu je dovu). A od Zuhreta, sina Mabeda, da ono izlažaše s njim (tj. da bi izvodio njega) njegov djed Abdullah, sin Hišama, do trga (tj. u čaršiju) pa kupi sebi hrane (jela) pa sretne njega Ibnu Umer i Ibnu Zubejr, bio zadovoljan Allah od njih, pa reknu njih dva njemu: "Udružili smo se (tj. Udružismo se, postajemo suvlasnici u toj tvojoj hrani), pa (tj. jer) je zaista Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, već molio za tebe sa blagoslovom (tj. molio tebi za blagoslov). Pa udruži (on) njih. Pa možda (tj. Pa ponekad) je pogodio (tj. zaradio na trgu čara, dobiti) samaricu kao što je ona (tj. cijelu samaricu) pa pošalje s njom (pošalje nju) k stanu (kući)."

(Pod samaricom se misli na tovar hrane što ga deva na svome samaru nosi. Neki opet vele misli se na devu, a neki vele devu sa tovarom, natovarenu devu hranom. Taj čar je posljedica molitve Muhameda a.s. za njega u kojoj je molio blagoslov za njega.)

GLAVA

društva (tj. suvlasništva) u robu.

PRIČAO NAM JE Museded, pričao nam je Džuvejrijete, sin Esmā-a, od Nafia, od Ibnu Umera, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Ko oslobodi svoj dio u robu, potrebno je njemu da oslobodi svega njega (cijeloga njega) ako je bilo za (u) njega imanja (imovine) koliko njegova cijena (koliko iznosi cijena toga roba). Uspostaviće se vrijednost pravde, i daće se njegovim drugovima (suvlasnicima) njihov dio i isprazniće se put oslobođenoga (tj. i pustiće se rob na slobodu)."

PRIČAO NAM JE Ebu Numan, pričao nam je Džerir, sin Hazima, od Katadeta, od Nadra, sina Enesa, od Bešira, sina Nehika, od Ebu Hurejreta, bio zadovoljan Allah od njega, od Vjerovijesnika, pomilovao ga Allah i spasio, rekao je:

"Ko oslobodi dio u robu, oslobodiće se sav on ako je bila u njega imovina, a ako ne, tražiće se trčanje (tj. zarađivanje) bez otežčanoga (rada) na njega (na roba)."

GLAVA

udruživanja u žrtvenoj životinji i žrtvenim devama, i kada je udružio čovjek čovjeka u svoju žrtvenu životinju poslije što je potjerao (ili žrtvovao) žrtvenu životinju.

PRIČAO NAM JE Ebu Numan, pričao nam je Hamad, sin Zejda, izvijestio nas je Abdulmelik, sin Džurejdža, od Ata-a, od Džabira i od Tavusa, od Ibnu Abasa, bio zadovoljan Allah od njih dvojice, rekao je:

Stigao je Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, (u) jutru četvrtoga (dana) od zulhidžeta uzvikujući (oni) za hodočašće, ne miješa se (s) njima (nijedna) stvar. Pa pošto smo stigli, zapovjedio nam je pa smo učinili njega umrom, i da se smjestimo k našim ženama. Pa se raširio o tome govor. Rekao je Ata': Pa je rekao Džabir: "Pa (zar) će ići jedan (od) nas k Mini, a njegov ud (spolni organ) kapa sjemenom (ljudskim)?" Pa je rekao (tj. pokazao) Džabir sa svojom šakom (dlanom). Pa je doprlo to Vjerovijesniku, pomilovao ga Allah i spasio, pa je ustao (kao) propovjednik pa je rekao:

"Doprlo je meni da (neki) ljudi govore tako i tako (to i to). Zaista ja sam dobročinstveniji i bogobojazniji radi Allaha (ili: plašljiviji od Allaha) od njih. A da sam ja vidio u početku od svoje stvari što sam vidio na kraju (ozadi, ozada), ne bih potjerao žrtvene životinje (pred sobom). I da nije (toga) da je sa mnom žrtvena životinja (da nije sa mnom žrtvena životinja, da nemam žrtvenu životinju), zaista bih se riješio (hodočasničke steg e i odjeće)."

Pa je ustao Surakate, sin Malika sina Džušuma, pa je rekao: "O poslaniče Allaha, ona (ova pogodnost) je (li samo) za nas, ili za vječnost?" Pa je rekao: "Ne, nego za vječnost." Rekao je: A došao je Alija, sin Ebu Taliba (iz Jemena). Pa je rekao jedan (od) njih dvojice

(Džabir): Govori (Alija): "Dvoodazov Tebi za (ono) što je uzviknuo za njega poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio." A rekao je drugi (Ibnu Abas: Govori Alija): "Dvoodazov Tebi sa hodočašćem poslanika Allaha, pomilovao ga Allah i spasio." Pa je zapovjedio Vjerovijesnik, pomilovao ga Allah i spasio, da ostane (on - Alija) na svojoj zabranjenosti (tj. u stegama i odjeći hodočašća - da ne skida ihrama) i udružio je njega (Aliju) u žrtvenu životinju (svoju).

GLAVA

(onoga) ko je izjednačio deset (komada) od brava sa (jednom) devom za žrtvu u diobi (tj. ko je proglasio da jedna deva pri diobi vrijedi koliko deset brava).

PRIČAO NAM JE Muhamed, izvijestio nas je Veki' od Sufjana, od njegova oca, od Abajeta, sina Rifaata, od njegovoga djeda Rafia, sina Hadidža, bio zadovoljan Allah od njega, rekao je:

Bili smo sa Vjerovijesnikom, pomilovao ga Allah i spasio, u Zul-Hulejfi od Tihame (dakle ne onoj Zul-Hulejfi prema Meki). Pa smo pogodili (tj. zarobili od neprijatelja nekakve) brave i deve. Pa su požurili ljudi pa su uzavreli s njima lonce (tj. zaklali su nešto od toga i stavili meso u lonce i dali da lonci provriju vareći to meso). Pa je došao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio, pa je zapovjedio za njih (za lonce) pa su se izvrnuli (tj. proliveni su s mesom skupa). Zatim je izjednačio (dijeleći zarobljene životinje) deset od brava za devu. Zatim je zaista (jedna) deva od njih pobjegla, a nije u ljudi (bilo) osim malo konja, pa je bacio (strijelu na) nju (tj. ustrijelio je nju jedan) čovjek pa je zadržao nju sa strijelom. Pa je rekao poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio:

"Zaista za ove životinje (tj. među ovim domaćim životinjama) su (neke) podivljale kao podivljale (od) divljači, pa što (tj. pa koje) nadvladaju vas od njih, pa napravite (učinite) s njim (s njima) ovako (tj. ustrijelite ih)." Rekao je: Rekao je moj djed: "O poslaniče Allaha, zaista mi se nadamo, ili bojimo se da ćemo sresti neprijatelja sutra (pa moramo držati čiste sablje radi borbe), a nije sa nama noževa (a nemamo noževa), pa da li (da) koljemo sa trskom (trstikom)?" Pa je rekao: "Požuri!" Ili: "Budi čio (lahak, tj. Brzo izvedi klanje sa trstikom, da bi učinak bio kao i nožem, jer ako ne učiniš tako da učinak bude kao i nožem, onda se smatra udavljena i, kao takva, postaje zabranjena jesti zaklana životinja). Što prolije krv i spomene se ime Allaha nad njim, pa jedite, (ako oruđe za klanje) nije (bilo) zub i nokat. A pričaću vam o tome: Što se tiče zuba, pa (to) je kost; a što se tiče nokta, pa noževi Abesinaca su (to)."